

Danes stojimo šele ob zibeli teh zaželenih uspehov, ki jih pričakujemo pri ustanovitvi novega lista. Da bi le bil novi list v istini kakor zora in da le ne bi zašel nikoli v plitvine kakega zavetišča za skládbe, katerih niso hoteli drugod priobčiti! Katero teh dveh smeri da ukrene Gerbičev mesečnik, bo stvar urednika, od čigar okusa in dobre volje, dostikrat prav trdne energije je odvisna višina in ugled vsakega lista.

Energija, s kakršno se je povzpел g. Gerbič za izdajatelja in urednika glasbenega lista, naj ga krepí tudi nadalje, da bode neomahljivo zastopal in ščitil le napredek ideje in liberalno mišljenje, brez katerega ni prcvitanja, najmanje pa v umetnosti. Pred vsem naj se ne pozabi, da so časi »Grlice« in drugih primitivnih stopenj umetniškega stvarjanja že zdavnaj minili, da je že zdavnaj napočil dan, in da sta minila mrak in zora prvega probujenja.

Nelahko se bo torej »Glasbeni Zori« povzpeli do veljave, ki jo skicira g. izdajatelj v svojem pozivu na naročbo. V pozivu postavlja izdajatelj nivo glasbene omike med Slovenci na precej nizko stopnjo začetništva. A ta nazor je neopravičen, in smatramo ga bolj kot frazo, a ne za resno misel. Začetnikov v glasbi bode seveda vsekdar, toda občinstvo — to se je pa vendarle že povzpelo do boljšega okusa in do razumevanja višje in tudi najvišje glasbe. Občinstvo ni torej več začetnik v razumevanju glasbe, to zahteva marveč, ker je razvajeno in hrepeni po novem in popolnejšem, vedno le še več in višjega in boljšega užitka. In s tem razvitim okusom je računati, in zato zahtevamo smelo in opravičeno, da vpoštevaj tudi »Glasbena Zora« ta mogočni faktor, kakršen je nebroj onih, katerim je namenjena glasba, to je narod v glasbeno omikanih svojih vrstah. Ne lista za začetnike-komponiste, marveč list za glasbeno izobraženi narod zahtevamo, in tega ne sme izdajatelj »Glasbene Zore« nikdar zabiti. Le tako se pomore umetnosti, le tako se koristi narodu, čigar blaginja nam bodi v vsem prvi pogoj.

S takimi željami naznanjamo svojim čitateljem Gerbičevo »Glasbeno Zoro«. Nadejamo se, da bode svojim naročnikom, katerih naj ima prav obilo število, v probujo in v radost, narodu pa v čast.

—oe—

Prešernov spomenik — kakšen bodi in kje stoj? Odbor za postavljenje Prešernovega spomenika je že razpisal dve nagradi za najboljša modela takega monumenta. Vsakega Slovenca ta pospešitev veseli, saj bomo že prihodnje leto praznovali stoletnico Prešernovega rojstva. Doba za realizovanje pesnikovega kipa je torej jako kratka — in bojimo se, da bode prekratka, saj niti potrebni denar ni še ves nabran. Za take spomenike nabirajo po drugod denarja po več desetletij; mi pa smo, kakor je že naša stara navada, nekako kesni. Da se ni že prej mislilo in kaj storilo za Prešernov spomenik, kriv je pač Prešeren sam. Zakaj pa je bil tak svobodomislec! Zakaj je bil genialen, odkritosrčen, naraven, iz srca in iz krvi svoje pojoč lirik? Človek takega značaja ni mogel biti všeč reakcionarni struji, ki je nastopila kmalu po smrti Prešernovi. Ta struja bi bila Prešernove poezije skoro pokopala v gomilo pozabljenosti, da jih ni v pravem času takorekoč rešil Stritar. Ta mož je Slovencem v slovenskem jeziku menda prvi povedal, da je Prešeren resničen poet, ki bi ga naj rojaki čitali, če hočejo vedeti, kaj je pristna, naravna poezija.

In Slovenci so res bili začeli čutiti, kaj je prava pesem. In danes ga ni izobraženega človeka med nami, ki ne bi poznal Prešerna in ki ne bi čislal njegove poezije.

Prešeren zasluži brez dvoma, da se mu postavi v narodnostnem in kulturnem središču našega ljudstva dostojen spomenik. In ta spomenik se mu v Ljubljani tudi postavi; to je dognana stvar. Tak spomenik stane seveda nekaj tisočakov — in s temi tisočaki smo si mi Slovenci, žal, zmerom navzkriž. Kdo nam zameri? Malo nas je, in zato tudi naše mošnje niso baš velike. In odpenjati jih moramo tudi za take izdatke, ki bi jih v normalnih razmerah ne bilo treba. Veliko šol si moramo vzdržavati sami namesto države. —

In jaz bi rekel, da je minimalna vsota 15—20.000 gld., s katero se hoče postaviti spomenik, vendarle premajhna. Izpod 30.000 gld. se ne da kaj poštenega postaviti. Kajti, da mora biti Prešernov spomenik lepši, nego je Vodnikov, to je menda jasno. Bronasti kip sam morebiti ne bo veliko dražji, nego je Vodnikov; toda, kaj pa podnožje? To podnožje mora biti vendar nekaj arhitektonsko-umetniškega. Jaz si mislim to pred vsem tako, da bi morale biti vse štiri strani, recimo, granitnega podnožja okrašene z bronastimi reliefi, predstavljajočimi najmarkantnejše motive ali prizore iz Prešernovih poezij. Brez takih reliefov si jaz Prešernovega monumenta še misliti ne morem!

Motivov, ki bi sodili na podnožje, najde dotični kipar v Prešernovih poczijah, kolikor jih hoče. Iz »Krsta pri Savici« bi se imel na vsak način vzeti en motiv. Drugi motivi bi bili: »Nezakonska mati«, »Turjaška Rozamunda«, »Zdravilo ljubezni«, »Povodnji mož« (motiv iz same Ljubljane!), »Sveti Senan«, »Slovo od mladosti«, »Pod oknom« (ki bi reprezentoval erotično-lirske pesmi), »O Vrba! srečna, draga vas domača« (ki bi reprezentoval sonete). In tako dalje! — Da bi se moglo vzeti več motivov, bi bilo praktično, ko bi se kameniti podstavek — monolit! — izsekali s šestimi ploskvami. Razume se pač, da bi ti reliefi ves spomenik znatno podražili; a če se še sedaj ni nabralo dovolj denarja za takšen spomenik, bi bilo boljše, da se še počaka par let in med tem pridno nabira denar. Kajti, to je gotovo, da Prešeren ne more imeti nikjer drugje lepšega spomenika nego v Ljubljani. Kar se postavi sedaj, to tudi ostane, dokler bo Ljubljana — slovenska. Ako se podnožju dodajo omenjeni bronasti reliefi, bi moglo takšne reliefe tudi več naših kiparjev prevzeti; ni ravno treba, da bi moral vse štiri izdelati en sam umetnik . . .

* * *

Kje stoj »Prešeren«?

Odbor navaja tri prostore: Mestni trg, Kongresni trg in park poleg »Narodnega doma«. Kateri izmed teh treh trgov je najpripravnější? Ker imamo več prostorov na izbero, smemo izbirati.

Čim prostornejši je trg, tem ugodnejši je za kak spomenik. To je jasno. Okoli takega spomenika si jaz mislim tudi gredico, nekaj zelenega, živega, ne samo pustega, prozaičnega tlaka. Če je kje v ozadju še kaj zelenega drevja, tem boljše. Toliko pa je gotovo, da morajo biti poslopja, pred katerimi ali sredi katerih stoji monoment, dostojna, lepa, znamenita. Ljubljana ima razmeroma malo prostornih trgov . . .

»Mestni trg« za Prešernov spomenik absolutno ni prikladen. Prvič tam že stoji klasični vodnjak Robbov. Dva spomenika na tako majhnem prostoru pa bi žalila vsako estetično oko! Pravzaprav je »trg« samo ondi, kjer stoji vodnjak, pred vhodom v Špitalske ulice; dalje